

dlya vihovannya ta navchannya v sim'i, ditej z osoblivimi potrebami, efekтивnist' vikoristannya takimi zakladami byudzhetnih koshtiv, spryamovanih na zabezpechennya ih diyal'nosti. [Sound about the hope of the President of Ukraine for the rights of the child of monitoring until the end of the day, the function of the pledges for the orphan children and the children who are relieved of the father's drinking, the children who do not need this for the day the effectiveness of the victorious office with such mortgages of budgetary funds, direct to the protection of ikh activity].

4. Kahiani, YU. V., Bondarchuk, A. O. (2017). *Zaklad internatnogo tipu yak sub'ekt social'no-pedagogichnoi diyal'nosti*. [Mortgage of the boarding type yak sub'ekt of social and pedagogical activity].

5. Kononenko, YU. G. (2016). *Direktor departamentu zagal'noi seredn'oi ta doshkil'noi osviti. List Ministerstva osviti i nauki Ukraini «Pro organizaciyu navchal'no-vihovnogo procesu dlya uchniv z osoblivimi osvitnimi potrebami zagal'noosvitnih navchal'nih zakladiv u 2015/2016 navchal'nomu roci»*. [Director of the Department of Foreign Middle and Preschool Education. The sheet of the Ministry of Education and Science of Ukraine «About the organization of the initial process for scientists with special educational needs of the educational establishment in 2015/2016 at the beginning»].

6. Kuz'mina, O. V. (2011). *Teoretichni aspekti formuvannya zhittevoi kompetentnosti uchniv starshih klasiv zagal'noosvitnih shkil-internativ*. [Theoretical aspects of the formulation of the living competence of senior scholars in international schools: monografiya]. Slov'yans'k.

7. Litovchenko, S. (2017). *Navchal'no-reabilitacijnij centr yak suchasna forma organizacii osviti ditej z porushennyami sluhu. Osobлива ditina: navchannya i vihovannya*. [The initial rehabilitation center is a modern form of organizing the education

of children with hearing impairments. Osobлива child: navchannya and vihovannya].

8. Nechiporenko, V. V. (2013). *Sistemnij rozvitok navchal'no-reabilitacijnogo centru yak vidkritoї innovacijnoi social'no-osvitnoi institucii*. [Systemic development of the primary rehabilitation center yak in the innovative social and educational institute]. Zaporizhzhya.

9. Pokas', V. P. (2012). *Zmina filosofsk'oi paradigmi upravlinnya navchal'no-vihovnim procesom internatnih zakladiv osviti Ukraini*. [The change of philosophical paradigms of management of the initial and voluntary process of boarding schools in Ukraine]. Kiiiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ШЕВЧЕНКО Світлана Миколаївна – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу історії педагогіки (з 2018 р. – відділ історії та філософії освіти) Інституту педагогіки Національної Академії Педагогічних Наук України.

Наукові інтереси: історія педагогіки, історико-педагогічні дослідження, історія розвитку шкільної освіти і педагогічної науки.

INFORMATION ABOUT AUTHOR

SHEVCHENKO Svitlana Mykolayivna – Candidate of Pedagogical Sciences (2008), Senior Researcher (2013); Senior Researcher of the Department of History of Pedagogy (since 2018 - Department of History and Philosophy of Education) of the Institute of Pedagogy of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.

Circle of research interests: history of pedagogy, historical and pedagogical research, history of the development of school education and pedagogical science.

Стаття надійшла до редакції 11.02.2021 р.

УДК 378.22:37.013.75:811.111(075.8)

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-192-151-155

ЩЕРБА Наталія Сергіївна –

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри міжкультурної комунікації та прикладної лінгвістики

Житомирського державного університету імені Івана Франка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5467-4292>

e-mail: scherbanatasha@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДО НАВЧАННЯ УЧНІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Інклюзивне навчання дітей з інвалідністю в закладах загальної середньої освіти є державною освітньою політикою в Україні з 2018 року. Ефективність її реалізації безпосередньо залежить від якості професійної підготовки

вчителів-предметників і, зокрема, іноземної мови.

Як показало проведене дослідження, у 14 вітчизняних ЗВО в межах викладання дисципліни «Методика навчання основної іноземної мови» передбачається освоєння студентами IV курсу першого

(бакалаврського) рівня вищої освіти предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова та література (англійська)) модуля «Врахування особливих освітніх потреб» (Catering for Special Educational Needs). Він включає 6 тем і носить ознайомчий характер. Крім того, в декількох вітчизняних ЗВО (зокрема, в Житомирському державному університеті імені Івана Франка, Хмельницькому національному педагогічному університеті імені Григорія Савича Сковороди, Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, Рівненському державному гуманітарному університеті та інших) викладаються дисципліни, призначені для підготовки студентів окремих спеціальностей до навчання учнів з особливими освітніми потребами (ООП) і, зокрема, з інвалідністю. Водночас, у ході проведеного аналізу не було виявлено дисциплін, що забезпечували б практичну підготовку майбутнього вчителя іноземної мови (ІМ) до навчання учнів з ООП, що становить актуальність даного дослідження.

В умовах пандемії COVID-19 навчальний процес у вітчизняних ЗВО перейшов із традиційного у віртуальний режим. Викладачам пропонується використовувати онлайн-конференції (як-от: платформи Zoom, Google Meet та ін.) для проведення всіх типів занять. Однак, організація навчального процесу їх засобами має численні обмеження, оскільки не всі його завдання вдається вирішувати таким чином. Серед них, наприклад, неможливість забезпечення асинхронної педагогічної взаємодії зі студентами, що навчаються за заочною та індивідуальною формами, проведення перевірки виконання письмових домашніх завдань, а також поточного та модульного письмового контролю. Ці та інші питання подекуди вирішуються шляхом використання електронної пошти, соціальних мереж, окремих веб-застосунків і віртуальних навчальних середовищ (ВНС). Проте перелік і функціонал останніх залишаються недостатньо вивченими. Іншим відкритим питанням сучасної дистанційної педагогічної освіти є підвищення її практичної орієнтації. Воно є досить актуальним і для проведення практичних занять у підготовці майбутніх учителів до роботи з учнями з ООП.

Протириччя, виявлені між об'єктивними вимогами навчального процесу та недостатнім рівнем дослідження зазначених вище питань, призводять до зниження ефективності професійної підготовки

майбутніх фахівців, а отже – мають бути вирішені.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У чинному Положенні про дистанційне навчання, поняття «*дистанційна форма навчання*» визначається як «форма організації навчального процесу у закладах освіти (ВНЗ, ЗПО, ПТНЗ, ЗНЗ), яка забезпечує реалізацію дистанційного навчання та передбачає можливість отримання випускниками документів державного зразка про відповідний освітній або освітньо-кваліфікаційний рівень». Згідно з Положенням, дистанційне навчання реалізується засобами *технологій дистанційного навчання*, до яких належать психолого-педагогічні та інформаційно-комунікаційні. При цьому педагогічна взаємодія суб'єктів дистанційного навчання проводиться засобами передачі відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації у синхронному чи асинхронному режимі. Це ж стосується і проведення практичних занять [4].

Проблематика використання дистанційного навчання в системі вищої освіти досліджувалась такими науковцями, як: В. В. Вишнівський, М. П. Гніденко, Г. І. Гайдур, О. О. Ільїн, 2014 [1]; Л. Гаврілова, Ю. Катасонова, 2017 [2]; Є. С. Полат, М. Ю. Бухаркіна, М. В. Моїсєєва, 2004 [3]; М. В. Федорчук [5]; N. Bates, 2001 [7]; S. DeLoach, S. Greenlaw, 2007 [8]; M. G. Moore, 2018 [9] та іншими. Авторами було проаналізовано його понятійний апарат [2–3], критерії відбору освітніх платформ для його проведення [1]; можливість використання традиційних методів і форм навчання в дистанційному форматі [3]; фактори, що впливають на його ефективність [7–9] та низку інших питань.

Метою статті є аналіз переваг і недоліків використання платформ Edmodo, Zunal та LearningApps як засобів (організації) навчання в ході підготовки майбутніх учителів ІМ до роботи з учнями з ООП.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дисципліна «Іншомовна освіта дітей з особливими потребами» викладається в Житомирському державному університеті імені Івана Франка з 2018–2019 н. р. Вона містить 16 занять (8 лекційних і 8 практичних) і передбачає використання навчального посібника [6], віртуального навчального середовища Edmodo, низки веб-квестів на веб-платформі Zunal (див. наприклад [10]), а також інтерактивних вправ на веб-платформі LearningApps. Зміст указаних ресурсів було розроблено автором

цього дослідження. Підготовка студентів спирається на використання таких технологій, методів і прийомів, як: інтерактивні майстерні, симуляції, проблемний виклад матеріалу, метод Сократа, а також кейсові та проєктні технології. Доцільність використання більшості з них у дистанційному форматі підтверджується і в дослідженні Є. С. Полат, М. Ю. Бухаркіної та М. В. Моїсеєвої [3]. При цьому до пандемії заняття проводились у традиційному режимі, а під час пандемії – за допомогою онлайн-конференцій Zoom. Комплекс указаних електронних засобів навчання дозволив вирішити завдання, що виникали в навчальному процесі, а також забезпечити практичну орієнтацію підготовки майбутніх учителів до навчання учнів з інвалідністю. В нашому дослідженні ми розуміємо поняття «практикоорієнтоване навчання у ЗВО» як поєднання навчальної та практичної діяльності в реальних робочих умовах, що дозволяє формувати та розвивати професійні компетентності за рахунок використання активних методів навчання та інноваційних форм контролю та оцінювання. Розглянемо детальніше виявлені переваги та недоліки обраних електронних засобів.

Edmodo – це веб-платформа, що була розроблена в США в 2008 році для використання в середній освіті, а тому вона має високий ступінь захисту особистих даних учнів/студентів і широкий спектр можливостей для педагога. *Функціонал Edmodo* дозволяє викладачеві:

- створювати віртуальні навчальні класи та ділити їх на підгрупи; залучати до них студентів, надаючи їм зручні 3-крокові інструкції, що пропонуються на платформі та роздруковуються, чи запрошувати їх по електронній пошті;

- бачити список студентів, нагадувати студентам за необхідності їх особисті паролі доступу до класу та коди класів; допускати чи не допускати до реєстрації в класі (у тому випадку, якщо код віртуального класу став відомий стороннім особам), а також видаляти з класу;

- розміщувати в класах інформаційні медіа-матеріали будь-якого формату: друкувати текстові повідомлення, використовуючи для цього як англійську, так і українську мову; прикріплювати текстову, аудіо-, відео- чи графічну інформацію з ПК чи з Інтернету;

- створювати тести 6 типів («Так/Ні», на вибір одного правильного варіанту, на вибір декількох правильних варіантів, на

- поєднання варіантів, на заповнення пропусків, на наведення короткої відповіді); встановлювати термін, до якого студентам потрібно написати тест, закривати чи не закривати доступ до нього після закінчення цього терміну та бачити дату і результат його виконання кожним студентом; визначати час, відведений на виконання кожного тесту; вирішувати, чи мають студенти можливість бачити правильні відповіді після виконання тестів; коригувати в опублікованих тестах систему оцінювання; час, відведений на виконання, та строки здачі; бачити результати виконання кожного з тестів у вигляді списку студентів, класного журналу з результатами всіх тестів та статистичних діаграм за запитаннями;

- додавати результати за усні чи письмові роботи у класний журнал, у якому середня оцінка автоматично розраховується за весь курс і (за необхідності) за будь-який період часу, визначений викладачем;

- додавати всі розміщені у віртуальному класі матеріали до бібліотеки і використовувати їх повторно чи зі змінами в будь-якому класі;

- проводити голосування (як-от: щодо дати призначення екскурсії);

- заохочувати студентів «бейджами» за сумлінну працю.

Edmodo має низку додаткових переваг:

- наявність чату для спілкування з окремими студентами, куди вони можуть, зокрема, вислати виконані письмові роботи і отримувати оцінку та зворотний зв'язок;

- можливість коментування, що також може бути використана для одержання зворотного зв'язку (наприклад, якщо студенти мають труднощі з розумінням завдання, чи якщо викладач має одержати відповідь щодо організаційного питання тощо);

- можливість використання та ПК та смартфоні онлайн, а також можливість завантажити додаток на електронний пристрій;

- інтуїтивність і простота використання (інтерфейс *Edmodo* подібний до фейсбуку за виключенням рекламних оголошень);

- безкоштовність.

У віртуальних класах у ВНС *Edmodo*, що використовувались нами у ході проведення науково-дослідної діяльності, було апробовано всі перераховані вище функції. *Недоліком* платформи виявилась неможливість групової синхронної взаємодії, проте він був компенсований використанням

онлайн-конференцій в Zoom та наявністю функції асинхронної комунікації.

Zunal – це веб-конструктор і веб-платформа, що дозволяє розробляти веб-квести. До її переваг належать: наявність детальних інструкцій до розробки веб-квестів та контроль за їх якістю, можливість безкоштовного створення першого веб-квесту, можливість прикріплювати до них медіафайли будь-якого формату, можливість розміщення створених веб-квестів на платформі, можливість одержувати на них відгуки відвідувачів платформи, безкоштовність сервісу для користувачів. Єдиним *недоліком* виявився значний час, необхідний для розробки веб-квесту.

Нарешті, *LearningApps* – це платформа і веб-конструктор, в межах якого працюють інтерактивні модулі, що дозволяють створювати 21 різновид вправ за зразком, зокрема: знайти пару, класифікація, аудіо-та відео-контент, пазл, кросворд, вгадати слово тощо. Іншими суттєвими *перевагами* платформи є можливість розміщувати готові вправи та використовувати їх за посиланням, а також можливість створювати класи для контролю результатів. Виявленим *недоліком* є незручність роботи зі створеними класами у зв'язку з їх обмеженим функціоналом. Тому посилання на вправи, створені на платформі *LearningApps*, доцільно використовувати у складі інших засобів навчання, наприклад – веб-квестів.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Дистанційна форма навчання висуває низку вимог до педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій, що обираються викладачем. Комплексне поєднання онлайн-конференцій з ВІНС Edmodo дозволяє вирішувати всі завдання навчального процесу в системі підготовки майбутніх учителів іноземної мови. Робота в ньому дозволяє залучити до навчального процесу студентів заочної та індивідуальної форми навчання, проводити обмін навчальною інформацією та контроль результатів професійної підготовки. У свою чергу, використання веб-квестів на платформі Zunal дозволяє надати навчальному процесу квазіпрофесійного та проблемного характеру, тим самим підвищуючи його практичну орієнтацію. Особливо доцільним видається розробляти їх навколо кейсових технологій, що визначаються як «різновид дистанційної технології навчання, оснований на використанні наборів (кейсів) текстових, аудіовізуальних і мультимедійних навчально-методичних матеріалів і їх

розсилці для самостійного вивчення студентами при організації регулярних консультацій з викладачами-тьюторами традиційним чи дистанційним способом» [3, с. 20]. Контроль знань студентів у ході використання веб-квестів доцільно здійснювати засобами інтерактивних вправ, які можуть розроблятися і розміщуватися на платформі LearningApps.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Вишнівський В. В. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів: навч. посібник / В. В. Вишнівський, М. П. Гніденко, Г. І. Гайдур, О. О. Ільїн. Київ: ДУТ. 2014. 140 с.
2. Гаврілова Л., Катасонова Ю. Теоретичні аспекти впровадження дистанційного навчання в Україні / Л. Гаврілова. Ю. Катасонова // Освітнологічний дискурс. 2017. № 1-2 (16–17). С. 168–182.
3. Полат Е. С. Теория и практика дистанционного обучения: [учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева; под. ред. Е. С. Полат. М.: Академия, 2004. 416 с.
4. Положення про дистанційне навчання (від 25.04.2013 № 466) [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#n18>
5. Федорчук М. В. Сутність і стан впровадження електронної освіти в Україні / М. В. Федорчук. // Право і безпека. 2015. №4. С. 61–66.
6. Щерба Н. С. Іншомовна освіта дітей з особливими потребами / Н. С. Щерба. Житомир: Вид-во ФОП Євенок О. О. 2019. 284 с.
7. Bates T. National strategies for e-learning in post-secondary education and training / T. Bates. UNESCO. 2001. 132 p.
8. DeLoach S., Greenlaw S. Effectively moderating electronic discussions / S. DeLoach, S. Greenlaw // Journal of Economic Education. 2007. Vol. 38(4). pp. 419–434.
9. Moore M. G. Theory of transactional distance / M. G. Moore. // M. G. Moore, W. C. Diehl, Handbook of Distance Education. New York: Routledge. 2018. pp. 22–46.
10. Shcherba N. S. The peculiarities of teaching EFL / ESL learners with vision impairments / N. S. Shcherba. URL: <http://zunal.com/webquest.php?w=435230>

REFERENCES

1. Vyshnivs'kyi, V. V. Gnidenko, M. P., Gaidur G. I., Ilyin, O. O. (2014). *Organizatsiia dystantsiinogo navchannia. Stvorennia elektronnykh navchal'nykh kursiv ta ekelectronnykh testiv: navch. Posibnik*. [The organization of distance learning. Electronic training courses and test design]. Kyiv.
2. Gavrilova, L., Katasonova, Yu. (2017). *Teoretychni aspekty vprovadzhennia dystantsiinogo navchannia v Ukraini*. [The theoretical aspects of the implementation of distance learning in Ukraine].

3. Polat, Ye. S., Bukharkina M. Yu., Moiseieva M. V. (2004). *Teoriia i praktika disyantsionnogo obuchenia*. [Theory and practice of distance learning]. Moscow.
4. *Polozhennia pro dystantsiine navchannia*. (2013). [The Decree of Distance Learning].
5. Fedorchuk, M. V. (2015). *Sutnist i stan uprovadzhennia elektronnoi osvity v Ukraini*. [The essence and state of the implementation of electronic education in Ukraine].
6. Shcherba, N. S. (2019). *Inshomovna osvita ditei z osoblyvymy potrebamy*. [Foreign language education of children with special educational needs]. Zhytomyr.
7. Bates, T. (2001). *Natsional'ni stratehiyi elektronnoho navchannya v umovakh pislyashkil'noyi osvity ta navchannya*. [National strategies for e-learning in post-secondary education and training].
8. DeLoach, S., Greenlaw, S. (2007). *Efektivna moderatsiya elektronnykh dyskusiy*. *Zhurnal ekonomichnoyi osvity*. [Effectively moderating electronic discussions. Journal of Economic Education].
9. Moore, M. G. (2018). *Teoriya transaktsiynoi vidstani*. U M. G. Moore, W. C. Diehl, *Handbook of Distance Education*. [Theory of transactional distance. In M. G. Moore, W. C. Diehl, *Handbook of Distance Education*]. New York.

10. Shcherba, N. S. (2020). *Osoblyvosti vykladannya tykh, khto vuvchaye riven' EFL / ESL z vadamy zoru*. [The peculiarities of teaching EFL / ESL learners with vision impairments].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЩЕРБА Наталія Сергіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації та прикладної лінгвістики Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Наукові інтереси: інноваційні педагогічні та веб-технології в навчанні іноземних мов та професійній освіті, підготовка вчителів іноземної мови до навчання учнів з особливими освітніми потребами.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SHCHERBA Nataliia Serghiiivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Docent of the Chair for Intercultural Communication and Applied Linguistics, Zhytomyr State Ivan Franko University.

Circle of scientific interests: innovative pedagogical and web-technologies in teaching foreign languages and teacher training, preparing teachers for addressing special educational needs.

Стаття надійшла до редакції 20.01.2021 р.

УДК 3167. 56. 41

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-192-155-161

ВОЛОШЕНКО Анна Вікторівна–

аспірант кафедри образотворчого мистецтва

Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2371-7106>

e-mail: voloshenko444@gmail.com

ІСТОРІЯ МЕТОДИЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕХНІКИ ПАСТЕЛЬ В РИСУНКУ ТА ЖИВОПИСІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Основним завданням сучасної мистецько-педагогічної освітньої системи щодо підготовки висококваліфікованих художників-педагогів є забезпечення формування необхідних професійних якостей для підготовки їх до різноаспектної викладацької діяльності. Необхідність цього зумовлюється роботою над підвищенням рівня фахової підготовки майбутніх художників-педагогів на мистецьких факультетах та кафедрах образотворчого мистецтва, удосконаленні технічних навичок з рисунку та живопису, підвищенні ефективності діяльності та розвитку творчих здібностей студентів.

Для здійснення поставленої мети студенти повинні володіти фаховими навичками роботи з м'якими матеріалами, зокрема, технікою пастель. Щоб розв'язати

поставлену задачу та здійснити пошук сучасних підходів до технологічно-методичного навчання цієї техніки студентів художньо-педагогічних закладів вищої освіти, потрібно переглянути історію розвитку методичної роботи художників, що працювали групами м'яких матеріалів і на основі отриманого досвіду створити основу для розробки науково-методичних рекомендацій з ефективного опанування та застосування техніки пастель в рисунку та живописі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У педагогічній науці є чимало досліджень присвячених методиці навчання техніки пастель. Завдяки аналізу наукових праць останніх років [1; 5; 6; 7; 8; 9] можна стверджувати, що до вивчення проблематики техніки пастель зверталась велика кількість мистецтвознавців, науковців та художників-